

EDITORIAL

Klase nga trabahador, gumios ha unhan han nasyunal-demokratiko nga rebolusyon

Ha atubangan han natikagrabe nga krisis pan-ekonomiya ngan pampulitika ha sulod ngan gagawas han nasud, natikahugot an panginahanglan para ha klase nga trabahador nga mapukaw, mag-organisa han kalugaringon nga ranggo ngan gumios agud pamunuan an nasyunal-demokratiko nga rebolusyon han katawhan Pilipino.

Ha ilarum ni Donald Trump, paspas nga ginduduso han imperyalismo nga US an kalibutan ha butaray nga imperyalista nga gerra. Diri kuntento ha gerra nga ginpabuto ha Iran, baga hin igpapatuman han tuyaw nga presidente an tarhug nga atakihon an Cuba kasunod han pagsentensya hini hadton Mayo 20 kan Raul Castro, an 95-anyos nga hadto anay presidente han Cuba. An Cuba usa ha mga nasud ha Latin America nga nag-iinsister han nasyunal nga soberaniya; ngani, masobra 60 katuig na hini nga gin-aantos an blokeyo ha lana nga gin-imponer han US komo sangsyon ha kontra-imperyalista nga tindog hini.

Gintutuoran nga ginsentensyahan hi Castro komo pasangilan para patalsikon han US an presente nga patriyotiko nga presidente, kapareho han nahiuna nga ginhimo hini ha Venezuela. Ngatanan ini nasubay ha utro nga ginbuhi ni Trump nga Doktrina nga Monroe nga nag-iinsister nga "kalugaringon nga teritoryo" han US an Latin America, agud ig-imponer an hegemoniya ha rehiyon ngan ayaton an impluwensya han China.

Tungod ha mga gerra nga ginpapabuto han US, mas naggrabe an hampak han krisis ha klase nga trabahador, labina ha mga nasud nga bagkolonyal ngan bagapyudal sugad han Pilipinas. Tungod ha krisis ha lana, damo nga trabahador an natang-

gal ha trabaho, nawarayan hin panginabuhi o naibanan han kita para mas makatipid an mga kapitalista. Gin-imponer an palisiya nga "work from home" ngan "4-day work week" kundi waray naman dugngan an alawans nira para ha gastuson ha kuryente ngan internet ha balay. Dirudiretso an paghitaas han presyo han mga papliton ngan batakan nga serbisyo kundi nakaraysang an suhol. Damo nga drayber han pampubliko nga sarakyan an nalugi tungod ha hitaas nga presyo han lana. Bisan kun mayda hulga ha kinabuhi tungod ha gerra, diri makauli han Pilipinas an mga trabahador ha langyaw nga labnasan tungod kay waray mahiaabtan nga trabaho ha kalugaringon nga nasud.

Samtang, natikapintas an sumpakiay han magkakaribal nga paksyon han naghahadi nga burukrata kapitalista. Nagpapadayon an kada iya maniobrahay han mga barkadahan nga Marcos ngan Duterte agud mag-unahay ha pagpapariko ngan pag-agaw han poder, labina nga natikaguti an kurakot nga poyde nira angkunon. Padayon an ira lantugiyay bisan kun pare-pareho naman hira nga nag-uundong han mga palisiya nga maka-US ngan pakuri ha katawhan. Parepareho naman hira nga kontra ha umento ha suhol, pagbasura ha buhis, pagpahimubo ha presyo han mga papliton ngan sukot, ngan iba pa nga demokratiiko nga demanda han mga trabahador.

Ha butnga han aringasa han pulitika, natikagrabe nga krisis ngan hulga han imperyalista nga gerra, importante kaupay para ha klase nga trabahador, komo pina-kaprogresibo nga klase, nga pamunuan an nasyunal-demokratiko nga pakigbisog. Tungod kay waray pananag-iya nga katigayunan ha produksyon, kinahanglan ibaligya han trabahador an kalugaringon nga kusog-pagtrabaho ha kapitalista agud mabuhi. Ha paglansar han rebolusyon, waray mawawara ha iya kundi an gapos han pagkauripon. Pursigido hiya nga makikigbisog tubtub mapara an paniniyupi han tawo ha tawo.

Makikit-an an mga trabahador ha mga pabrika, ha mga minahan ngan trosohan, ha mga asyenda ngan plantasyon, ha mga pantalan ngan warehouse, upisina, kompaniya han tubig, kuryente ngan telekomunikasyon, ngan hasta ha mga mall. Kinahanglan organisahon hira agud ipasulong an pan-unyon ngan pan-

Inuripon nga kamutangan han mga trabahador ha EV

Natikagrabe an kamutangan han pagtrabaho ha Eastern Visayas. Antes pa an gerra han US ha Iran ngan krisis ha lana, tikaguti na gidaan an ihap han trabaho, nakaraysang an suhol, ngan dirudiretso an pagmahal han presyo han papliton. Ha ilarum han rehimen US-Marcos, naduduso an mga trabahador ngan bagatrabahador ha mas inuripon nga kamutangan.

Ha pag-aram han Larab, nahilista an dirudiretso nga pagdako han pwersa han pagtrabaho ha rehiyon ha nakalabay nga dekada, o 11% nga pagdamo han mga indibidwal nga edad 15 anyos tipaigbaw nga poyde makakuha han empleyo. Kundi kadungan hini, naghimubo an parte hini nga mayda trabaho o namimiling han trabaho, nga gin-ngaranan nga *labor force participation rate*, tikang 62% ngadto ha 60%. Karuyag sidngon, samtang nadako an populasyon, natikaguti an mayda o namimiling hin trabaho.

Ha pareho nga panahon, sagkalusad an tantos han empleyo, tantos han kawaray empleyo, ngan tantos han *underemployment* (kakulangan han empleyo). An 7.7% nga *unemployment rate* hadton Enero 2026 tala la nga mas himubo ha 8% nga nalista hadton 2020, syahan katuig han pandemya. Pakyas an estado nga dirudiretso nga makahimo han trabaho para ha natikadako nga populasyon.

Responsabilidad liwat unta han gubyrno nga makahimo han mga istable nga trabaho diri la ha sakob han mga upisina hini kundi hasta ha mga pabrika

ngan empresa komo kaparte han nasyunal nga industriyalisasyon. Kundi tikang 2016 tuhtub 2022, nagdako la hin 12.5% an ihap han trabaho nga nahihimo hini kada tuig. Hadton 2022, 40% han trabahador empleyado han pribado nga sektor samtang 47% *self-employed*. Ngan hini nga 2025, nagserra pa an pribado nga Philippine Associated Smelting and Refining (PASAR) Corp ha Leyte diin 3,000 nga trabahador an natanggal ha trabaho.

Kaupod ha mga *self-employed* an mga baga-trabahador—mga drayber han dyip, traysikel, ngan isko-

ter, parupaninda, paraghornal, ngan mga nagtatrabaho ha negosyo han pamilya nga kadak-an diri ginbabaydan. Kaagsuban diri regular an kita ngan waray benepisyong natatagamtaman an mga *self-employed*.

Padayon nga nakaraysang an suhol. Ha sakob hin haros tulo dekada, tulo kapilo la an gin-umento han minimum nga inadlaw nga suhol ha Eastern Visayas, tikang ha ₱139 hadton 1998 ngadto ₱470 ha Hunyo 1 pa yana nga tuig. Hirayo ini ha ₱695 nga minimum nga inadlaw nga suhol ha National Capital Region (NCR), o ha ₱1,312 nga makaburuhi nga inadlaw nga suhol para mabuhi hin disente an usa kapamilya. Agsub liwat nga diri nasusunod an panrehiyon nga minimum nga suhol.

Samtang, dirudiretso an paghitaas han presyo han mga papliton. Hini nga Abril, an balor han ₱1 katugbang la hin 74 sentimos hadton 2018. Pananglitan, an usa kakilo nga bugas nga hadton 2018 napapalit hin ₱50, yana mapapalit ha presyo nga ₱67.57. An 8.5% nga tantos han implasyon ha rehiyon mas hitaas ha nahilista ha NCR nga 5.5%; karuyag sidngon, mas paspas nga nagmahal an papliton ha Eastern Visayas.

Tungod ha kakulangan han kita ngan oportunidad damo an ginpipili nga magtrabaho ha iba nga nasud. Hadton 2024 mayda 58,046 nga nagaplay komo *overseas Filipino worker* (OFW) tikang ha Eastern Visayas, o abereyds nga 4,837 kada bulan. Hadton 2022, nahilista ha naglabay nga lima katuig an pinakahitass nga ihap han mga OFW tikang ha rehiyon nga inabot ha 550,572. Maabot 72.8% hini tikang ha isla han Leyte. ■

"Trabahador..." tikang ha *paypay 1*

ekonomiya nga pakigbisog sugad han umento ha sahod, pagbasura ha palisiya han kontraktwalisasyon ngan pleksible nga pagtrabaho, dugang nga alawans ngan benepisyong pagtanggap ha pabug-at nga buhis, ngan iba pa. Ha komunidad, poyde nira organisahon an iba nga kablas, an mga kabatan-unan, ngan kababa-

yan agud ig-urusa an ngatanan nga tiniyupi nga sektor ha mga syudad ngan sentro nga bungto.

Kinahanglan pamunuan ngan hugot nga makig-usa an mga trabahador ha mga nasyunal nga pakigbisog, ngan ipasamwak an pag-aram han Marxismo-Leninismo-Maoismo. Aghaton hira, labina an mga kabatan-unan nga

trabahador, nga umapi ha hukbo han katawhan ngan ipasulong an gerra han katawhan. An kadaugan han demokratiko nga rebolusyon han katawhan an pinakamaupay nga amot han proletaryo nga Pilipino ha pankalibutan nga pakigbisog nga tapuson an pakuri nga imperyalismo ngan tukuron an sosyalista nga katilingban. ■

Susrunod nga deklarasyon nga SIPSC ha Leyte, puros mapan-uwat

Gintawag nga puros mapan-uwat han Bagong Hukbong Bayan-Leyte Island (Mt. Amandewin Command) an susrunod nga deklarasyon han "state of internal peace and security condition" (SIPSC) ha magkalain-lain nga lugar ha isla. Ini nga mga deklarasyon ginpangunahan han militar kabakyang an lokal nga gubyrno ha mga bungto han Tabango ngan San Isidro, ngan ha prubinsya han Southern Leyte hini nga nakalabay nga mga bulan.

Ha pahayag ni Ka Dodong Malaya, tagapagyakan han BHB-MAC, padayon nga naungbaw ha kabaryuhan an pipira nga agaron maytuna-negosyante nga amo liwat an nakatin han pusisyon ha gubyrno. Kabulig nira an militar ha pagtukod han mga buwa nga "asosasyon" nga nagigin aragian han korapsyon ha ayuda para ha mga parag-uma. Ha aktwal, pira la an nakakatagamtam han sensilyo nga ayuda nga gahi ngan pasi.

Mas grabe pa, diri nira ini mapupulsan tungod kay padayon hira nga gin-aagawan han tuna. Tungod liwat ha militarisasyon ngan terorismo han estado, namemeligro nga mabawi an mga kadaugan nga nakab-ot han masa ha paglansar han kontrapyudal nga pakigbisog. Kalakip dinhi an masobra 2,000 kaektarya nga tuna ha bawnderi han San Isidro ngan Calubian nga ginbawi tikang ha pamilya Larrazabal nga kroni ni Marcos Sr, ngan an masobra 3,000 kaektarya nga kalubian, pasakay ngan bakahan ha bawnderi han San Isidro ngan Tabango. An urhi nabawi han mga parag-uma kasunod han taktikal nga opensiba han BHB kontra ha Aznar Enterprises hadton 2005.

"[Ini nga mga kadaugan] panmaihaan ngan mahinungdanon kun itatanding ha panakip-butang nga solusyon han reaksyunaryo nga estado nga gin-uundong han militar para utro nga makonsentra an tuna ha mga agaron maytuna-negosyante. An sugad hini nga 'kauswagan' gintatahuban naman han mapan-uwat nga deklarasyon nga SIPSC," sering ni Malaya. ■

Mga taga-EV, waray tapod ha AFP

GINSALIKWAY HAN NATIONAL Democratic Front-Eastern Visayas (NDF-EV) an resulta han usa nga bag-o nga sarbey nga kunuhay "pinakamatatapurang" nga ahensya han gubyrno an Armed Forces of the Philippines (AFP). Ini nga sarbey igin-gawas han pribado nga kompaniya nga OCTA Research hadton Mayo 19.

"Diin ngan tiunan-o ginkuha han OCTA Research an ira datos?" pagkwestyon ni Ka Celine Manlimbasog, tagapagyakan han NDF-EV ha sarbey han kompaniya. Sering niya, piho nga diri ini an tinuod nga opinyon han masa labina ha kabaryuhan, diin haros kada adlaw an panalapas han mga pasista nga militar ha tawhanon nga katungod ngan internasyunal nga makatawo nga balaud.

Panawagan ni Manlimbasog, diri angay magpauwat an publiko nga

hini nga desperado nga pitad han AFP nga salbaron an reputasyon kasunod han hiluagan nga pagkunderan ha masaker ha Toboso, Negros. Gintuman ini han AFP ha atubangan han natikagrabe nga pampulitika nga krisis, natikahilarum nga kawaray pagtapod ha gubyrno, tipa-tipa ha ranggo han mga gradweyt han Philippine Military Academy, ngan waray kahumanan nga hurob-hurob han destabilisasyon ha mga armado nga pwersa han estado, sering han NDF-EV. ■

Plano nga ibanan an pag-aram han kasaysayan ha kolehiyo, gintipahan

GINTIPAHAN HAN LEYTE Normal University Supreme Student Council an proposisyon han Commission on Higher Education nga ibanan an *units* hiunong ha kasaysayan ngan pankatilingban nga siyensya ha *general education* (batakan nga mga kurso) ha kolehiyo. Sering nira, nakakabaraka ini ha atubangan han pag-samwak han buwa nga balita, pambibirikis han kasaysayan ngan *misinformation*. Panawagan han konseho, an edukasyon angay himuon nga kritikal, mayda moralidad ngan pukaw ha katilingban an mga estudyante, ngan diri magin epektos para ha merkado han pagtrabaho.

Adlaw han Kalibrihan ha Pamamahayag, ginhandum

GINHANDUM HAN MGA estudyante ngan magturutdo han Northwest Samar State University ha Calbayog City, Samar an Adlaw han Kalibrihan ha Pamamahayag hadton Mayo 3. Ha usa nga *exhibit*, ginpalandaw nira an mga ayat nga ginkakaatubang han mga mamamahayag sugad han *red-tagging*, panhahas ngan panmatay. Nagsunog liwat hira hin *effigy* ngan nagdagkot han kandila diin gipawanagan an hustisya para ha mga sugad kan RJ Nichole Ledesma, mamamahayag nga ginpatay han militar ha Negros.

Nakapriso nga mamamahayag, utro nga ginpasidunggan

LUYO HAN IYA sentensya ha hinimu-himo nga kaso nga "terror financing," utro nga nakakuha hin internasyunal nga pagkilala an mamamahayag nga hi Frenchie Mae Cumpio. Ginhatag ha iya han International Women's Media Foundation an 2026 Wallis Annenberg Justice for Women Journalists Award hadton Mayo 2026. Ginpasidunggan hi Cumpio tungod ha iya pagreport ha diri pagkakapantay-pantay ha Eastern Visayas, kalakip an pangabuso ha katungod ha tuna, panmatay han mga parag-uma, ngan epekto han militarisasyon. Una na hiya nga ginkilala han mga internasyunal nga organisasyon nga Committee to Protect Journalists, Reporters Without Borders, ngan Free Press Unlimited. ■

Pagpasidungog kan Joshua “Ka Miyong” Sagdullas

Ha tiarabot nga Mayo 28, hahandumon han Bagong Hukbong Bayan-Northern Samar an ikatulo nga anibersaryo han kamartir ni Joshua Sagdullas, usa ha upat nga Pula nga mangaraway nga madarahug nga ginpatay han pasista nga rehimeng US-Marcos ngan 43rd Infantry Battalion hadton tuig 2023 ha Barangay Mabini, Catarman. Bisan kun urhi, karuyag igpaabot han amon bug-os nga kaapihan an pinakahitaas nga pagpasidungog ha iya tim-os nga serbisyo ngan sakripisyo para ha pagtatalwas han masa nga parag-uma ngan hiluag nga katawhan.

Labaw pa, duro an amon kangalas ha sirkumstansya han iya pagkamatay. An tinuod, buhi pa hiya han madakop han pasista nga kaaway ngan gintortyur antes patayon. Ginhigtan an iya liog ngan gindanas tubtub makabot ha baryo, nga grabe nga iginkasubo han masa nga nakakilala ha iya. Luyo hini nga pagpapakuri, waray niya igintutdo an mga kasama ngan masa bisan kun ginpipirit hiya han kaaway. Nadelatar gud an pagpadangat hini nga report tungod han grabe nga panhadlok han militar ha masa, kadungan han grabe nga militarisasyon ha erya. Tungod hini naaro gud kami hin pasaylo ha pamilya ni Joshua ngan iya mga hinigugma ha kinabuhi.

Hi Joshua nakilal-an han masa ngan mga kasama ha Northern Samar komo hi Ka Miyong. Tikang ha klase nga igbaw nga petiburgesya ha kasyudaran, napukaw hiya samtang naeskoyla ha University of the Philippines ha Tacloban City, Leyte. Kahuman makagradwar hin mayda kadunganan nga *magna cum laude*, nagdesisyon hiya nga magin pultaym nga aktibista sa syudad. Tungod han pira katuig nga tarhug ha iya kinabuhi ngan pagtuo nga armado nga rebolusyon la an magtatalwas ha katawhan, nagpultaym hiya ha BHB hadton 2020.

Komo Pula nga mangaraway, ginios hiya ha Northern Samar, partikular ha syahan nga distrito. Nagserbe hiya nga instruktur ha pulitika ngan usa nga yawe nga upisyal nga nageseguro han komprehensibo nga pagpakusog han rebolusyunaryo nga kagiusan sa prubinsya. Waray masa nga diri niya suok tungod kay mauyatom hiya ha pagpupukaw ha

ira. Mainadmanon hiya han problema han masa ngan iya ini layon nga gintatagan hin kasolbaran.

Hinigugma hi Ka Miyong han masa tungod kay dagmit hiya nga nakahaum ha ira. Pirme hiya naintegreyt ha ira pag-uma, paglulukad, pag-abaka, paguring, pagsulo, ngan iba pa. Kun ano an mga kahiaran nira nga trabaho karuyag liwat niya mahibaro. Kun mayda hiya kaatubang pirme niya ini ginkakan-tahan han iya mga komposo nga kanta.

Dagmit liwat hiya nga napahiara ha buruhaton militar. Ha tulo katuig niya ha BHB hul-os hiya nga nakahaum ha pisikal nga aspeto han pagigin hukbo han katawhan. Damo an iya nagin eksperyensya ha pag-upod ha mga taktikal nga opensiba. Diri hiya huhulupon; bisan ha butnga han dagko nga operasyon, ginpapaabat niya ha igkasi mangaraway nga maisugon hiya nga

maatubang ha mga pasista. Ha mga hirayo nga kalakaw diri hiya maobserbaran nga naangal, lugod pirme la malipayon bisan naman la nahipapakulob o nahuhulog. Naentremis hiya, naaksyon dara an iya armas, ngan nasering "Hain an kaaway kay papatayon ko!" Nakakapahitaas ini han moral han mga kasama.

Hinasog gud hiya ha prinsipyo han simple nga panginabuhi ngan maduroto nga pakigbisog. Waray pagkaon ha guba nga waray niya matadihi, ginpapakita gud niya ha mga kasama nga akos mabuhi han hukbo bisan ha mga simple la nga pagkaon. Mayda ngani gisi an panapton iya ini gintatangkupan dayon tungod kay hatag ini han masa nga nagkukuri. Sugad an iya determinasyon nga ipasulong an rebolusyunaryo nga kawsa han masa nga anakbalhas.

Ha halipot nga panahon nga nagkau-pod kami nakit-an namon an iya dagmit nga pagremolde, maupay nga pakig-usa ha igkasi kasama, ngan dagmit nga pakisuok ha masa. Iginhalad niya an iya kinabuhi ha rebolusyon ngan waray pagruhaduha nga nag-amot ha pagpasulong han armado nga pakig-away. Nagseserbe hiya nga inspirasyon ha iba pa nga kabatan-unan, nga napupukaw yana ha panginahanglan han rebolusyon ha atubangan han natikagrade nga krisis han sistema nga bagakolonyal ngan bagapyudal.

Bisan kan-o diri hiya malilimtan han mga kasama nga iya gin-upod ngan han katawhan nga iya gin-ugupan tubtub mawad-an hiya hin kinabuhi. Ha anibersaryo han pagkamartir ni Ka Miyong, saludaran nanton hiya ngan an ngatanan nga martir han rebolusyon Pilipino. An aton kahidlaw ha ira aton igtransporma ngadto ha naglalarab nga determinasyon nga igpadayon an ira pakigbisog, hul-os ngan bug-os nga magserbe ha katawhan, ngan ipasulong an demokratiko nga rebolusyon han katawhan tubtub ha matalwas an katawhan nga tinalumpigos. ■

(Tikang ha pahayag han BHB-Rodante Urtal Command, Mayo 23, 2026.)

